

1. Bir "Çerçeve Hikâye" Örneği: Barış Bıçakçı'nın Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin Romanı Üzerine Bir İnceleme¹

Zeynep YILDIRIM²

APA: Yıldırım, Z. (2025). Bir "Çerçeve Hikâye" Örneği: Barış Bıçakçı'nın Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin Romanı Üzerine Bir İnceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (45), 1-11. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14992766>

Öz

Çağdaş Türk edebiyatının dikkat çeken yazarlarından Barış Bıçakçı eserlerinde minimalist bir üslup benimsemiş, sade bir dil ile kısa hacimli eserler vererek az ama öz şeyler dile getirmiştir. Yazarın şiir ile başladığı edebiyat yolculuğu düz yazı ile devam etmektedir. Gündelik hayatın içinde saklı kalan detayları anlamlı bir okumaya dönüştüren Bıçakçı, *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* (2024) adlı romanında i ie geçmiş iki farklı tür ve iki farklı roman ortaya koymuştur. İlk roman olarak adlandırdığımız ereve hikâye; başkişi ile ona şahsi ansiklopedisini yazma işi veren norm karakter üzerinden devam etmektedir. Bu ereve hikâyenin içerisinde ikinci roman olarak adlandırdığımız, ana karaktere sipariş edilmiş olan ansiklopedinin maddeleri ise bireysel hikâyeler olarak sunulmaktadır. Bu hikâyeler her ne kadar birbirinden ve ereve hikâyeden bağımsız gibi dursa da aslında roman bir bütün olarak ele alındığında gerek ereve hikâye olsun gerekse de ansiklopedi maddeleri aslında hepsi birbirinden ayrı okunamayacak kadar birbirlerine bağlı bir yapıda buldukları görülmektedir. Kendi isteği ile biyografisi hakkında bilgi vermeyen Bıçakçı, eserlerini yazar merkezli okumalara kapatmış, mecburî olarak eser merkezli incelemenin önünü açmıştır. Bu alışmada Barış Bıçakçı'nın *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* adlı romanı yazarından bağımsız olarak doğrudan eser merkeze alınıp ereve hikâye ile laytmotif tekniklerinin kullanımı üzerinden incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Türk edebiyatı, roman, ereve hikâye, laytmotif, Barış Bıçakçı, *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin*.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

ıkar atışması: ıkar atışması beyan edilmemiştir.

Fınansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve alışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin / Oran: %7

Etik şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 15.11.2024-**Kabul Tarihi:** 07.03.2025-**Yayın Tarihi:**

08.03.2025; DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14992766>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / ift Taraflı Körleme

² Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / PhD Student, Ege University, Institute of Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature (İzmir, Türkiye), **eposta:** zeynepyildirim.ege2015@gmail.com **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0003-1194-881X>, **ROR ID:** <https://ror.org/02eaafc18>, **ISNI:** 0000 0001 1092 2592, **Crossref Funder ID:** 501100003010

An Example of a "Frame Tale": An Analysis on Barış Bıçakçı's Novel *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin*³

Abstract

Barış Bıçakçı, one of the remarkable writers of contemporary Turkish literature, has adopted a minimalist style in his works and has expressed few but concise things by giving short works with a simple language. The author's literary journey, which started with poetry, continues with prose writing. Bıçakçı, who transforms the details hidden in everyday life into a meaningful reading, has created two different genres and two different novels that are intertwined in his novel *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* (2024). The frame story, which we call the first novel, continues through the protagonist and the norm character who gives him the job of writing his personal encyclopedia. Within this frame story, the articles of the encyclopedia ordered to the protagonist, which we call the second novel, are presented as individual stories. Although these stories seem to be independent from each other and from the frame story, in fact, when the novel is considered as a whole, it is seen that both the frame story and encyclopedia articles are actually too interconnected to be read separately from each other. Bıçakçı, who does not give information about his biography at his own request, has closed his work to author-centered readings and has necessarily paved the way for work-centred analysis. In this study, Barış Bıçakçı's novel *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* will be analyzed through the use of frame story and leitmotiv techniques by focusing directly on the work, independent of its author.

Keywords: Turkish literature, novel, frame tale, leitmotiv, Barış Bıçakçı, *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin*.

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Turnitin / Rate: %7

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 15.11.2024-**Acceptance Date:** 07.03.2025-**Publication Date:** 08.03.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.14992766>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Edebî eserler incelenirken farklı kuram ve eleştiri türlerinin ele alındığı bilinen bir gerçektir. Ele alınan bu kuram ve eleştiri türleri eleştirmen tarafından tayin edilmektedir. Fakat bazı durumlar eleştirmenin kendi düşünceleri doğrultusunda bir tercih yapmasını olanaksız hâle getirmektedir. Sanatçıya dönük bir eleştiri kuramı kullanmak isteyen eleştirmen, içe ilk olarak yazarın hayatını ele almakla başlar. Ancak gözden kaçırılmaması gereken husus, böyle bir çalışmada yazarın biyografisinin elde mevcut olması gerekliliğidir. Çalışmamıza konu olan romanın yazarı Barış Bıçakçı, eleştirmenlere sanatçıya dönük bir eleştiri yapmayı olanaksız hâle getirmektedir. Zira kendisi hakkında kitaplarında yer alan, 1966 yılında Adana'da doğmuş olması ve iki arkadaşı (Hüseyin Kıyar ve Yavuz Sarıalioğlu) ile 1994 ve 1997 yıllarında iki şiir kitabı yayımlamış olması dışında bir bilgi bulunmaz. Dolaylı olarak ise ODTÜ Makine Mühendisliği bölümü mezunu olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Sağlamel, 2014, s.5; Tatlı, 2020, s.15-16). Yazar hakkında daha detaylı bilgiler elde olmadığı için eserlerinden hareketle yazar hakkında bazı tahminlerde bulunulsa da bunları doğrulamak mümkün değildir. Bıçakçı'nın bugüne kadar yayımlanmış dokuz romanı, iki hikâye kitabı, Ayhan Geçkin ve Behçet Çelik ile birlikte yazdığı deneme-mektup tarzında bir kitabı ve üç farklı derleme kitabında yayımlanan hikâyelerinin haricinde "*Popüler Bilim Kitapları*" dizisinde yayınlanan üç çeviri kitabı da bulunmaktadır. Biyografisi ile ön plana çıkmak yerine eserleri ile yaşamayı tercih eden Barış Bıçakçı'nın roman ve hikâyelerini incelerken *eser merkezli* bir okuma yapmak zorunluluğu bizzat yazar tarafından sağlanmaktadır. Bu sebeple çalışmamıza konu olan *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* (2024) adlı roman, yazarından bağımsız olarak doğrudan eser merkeze alınıp *çerçeve hikâye ve laytmotif teknikleri* üzerinden incelenecektir.

Doğu anlatı geleneğinin bir ürünü olan ve zamanla Doğu'dan Batı'ya geçerek yayılan *çerçeve hikâye tekniğinin* "*binlerce yıllık bir geçmişe sahip olan Doğu tahkiye geleneğinin meyvesi olup basit hikâye şemasından gelişmiş ve çok katmanlı hikâye organizasyon şemasına geçişin göstergesi*" olduğu araştırmacılar tarafından tespit edilmiştir (Nakıboğlu, 2016, s.383). Batılı edebî türlerin ortaya çıkmasıyla birlikte çerçeve hikâye, bu tür eserlerde de kullanılmaya başlanmıştır. Çerçeve hikâye tekniği dış çerçeveyi oluşturan ve merkezde yer alan bir hikâyenin içerisinde ona bağlı bulunan başka hikâyelerin anlatılmasıdır. Bu teknikte "*olaylar, merkezden çevreye yayılan birbirinin içine girmiş daireler gibidir*"ler (Çetin, 2019, s.199) ama sadece olaylar dairelerden ibaret olmayıp hikâyenin bütününde de dairesel bir yol izlendiği görülmekte, çerçeve hikâye ile başlayan eser çerçeve hikâye ile biterek daireyi tamamlamaktadır. Farklı hikâyeleri içerisinde bulundurması hasebiyle bu teknik farklı anlatıcılara ve farklı bakış açılarına sahip olma potansiyeli taşımaktadır. Çerçeve hikâye tekniği hakkında verilen bu kısa ama gerekli açıklamadan sonra *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* adlı romanın teknik incelenmesi için yazarın önceki eserleri hakkında bazı bilgilerin verilmesi lüzumlu görülmektedir.

Barış Bıçakçı'nın eserlerinin incelendiği araştırmalara bakıldığında genel olarak bütün eserlerinde bazı ortaklıklar görülmektedir. Sade bir dil kullanan yazarın, minimalist bir yaklaşımda bulunarak az sözcükle çok şey anlattığı kısa hacimli eserler verdiği görülmektedir. Mekân olarak çoğunlukla Ankara'yı tercih etmektedir. Yine çoğunlukla içe kapanık ve kırılığan erkek karakterlerin başrolde olduğu bu eserlerde edebiyat ön plandadır (Eliuz, 2017; Pervane, 2015; Sağlamel, 2014; Tatlı, 2020; Zengin, 2021). Kısaca özetlediğimiz bu özellikler göz önünde bulundurularak *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* romanının teknik incelemesine geçilebilir.

1. Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin

Bıçakçı'nın Ekim 2024'te çıkan yeni kitabı *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin*, yazarın önceki eserlerinde

olduğu gibi sade bir dil ile yazılmakla kalmamış aynı zamanda az sözcükle çok şey anlatılan bir dünya da yaratmayı başarmıştır. Bu yazım biçiminin kitabın hacmine yansıdığı görülmektedir. Yazar uzun tasvirler, karmaşık cümleler ile doldurulan geniş hacimli bir roman yerine sade bir dil, açık düşünceler ve aforizmalarla yoğunlaşmış kısa hacimli bir roman ortaya koymuştur.

Roman otuz yedi bölümden oluşmaktadır. İki farklı anlatım tekniğinin kullanıldığı iki farklı roman olarak nitelenebilecek kurguya ait bölümler roman boyunca karışık olarak verilmiştir. İlk roman çerçeve hikâyeyi meydana getirmektedir. Bu kısım ana karakter Ayşe ile norm karakter/ikinci romanın baş kahramanı Halis Bey'in tanışması ile başlar ve romanın sonuna kadar aralıklarla devam eder. İkinci roman/hikâye kitabı/ansiklopedi kısmı ise Halis Bey'in Ayşe tarafından kaleme alınan hayat dersleridir. Bu kısmın bazı bölümleri oldukça kısadır. İkinci roman/maddelerin çerçeve hikâyeden ayırıt edilmesini sağlayan unsur ise hepsinin tıpkı gerçek bir ansiklopedi maddesi gibi birer başlığa sahip olmasıdır. Ayşe elliyi aşkın madde yazdığını ve daha Halis Bey'in kendisine verdiği defteri yeni yarladığını (Bıçakçı, 2024, s.93) bahsetmektedir. Fakat kitapta toplam otuz bir madde yer almaktadır. Diğer eserlerinden de anlaşılacağı üzere (Pervane, 2015, s.92) Bıçakçı'nın aforizmaları kullanmaktan çekinmemesine rağmen aforizmalara karşı bir tavrı olduğu ortadadır. Ancak bu ikinci romana bakıldığında, aforizmalardan ibaret bir bölüm olduğu hatta onların nasıl oluştuğunun açıklandığı şeklinde bir yorum yapmak yanlış olmayacaktır. Her maddede önce Halis Bey'in isimsiz kahraman ile olan deneyimi açıklanıp sonunda "*sizden öğrendim*" denilerek açıklanan olay ile ilişkili aforizma verilmektedir: "*İyi bir roman insanı önce evcil bir kediyeye, sonra da ontolojik bir meseleye dönüştürüyormuş, bunu sizden öğrendim.*" (Bıçakçı, 2024, s.109).

Romanın adının *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* olması ise oldukça ilgi çekicidir. Belirli bir kitleyi hedef alan mektup algısı yaratan romana neden bu adın verildiği, yine romanda Ayşe ile Halis Bey arasında geçen bir diyalogdan anlaşılacaktır. Halis Bey bu ansiklopediyi yazma amacını açıklarken Ayşe onun düşüncesini tamamlar: "*[Halis Bey:] 'Biz en fazla, bu ansiklopediyi okuyanların diğer insanlarla belli bir hüznün ve sükûnet seviyesinde eşitlendiklerini, birleştiklerini hissetmelerini isteriz.'*" *"Dünyaya yeni gelmişler gibi," dedi Ayşe.*" (Bıçakçı, 2024, s.47).

Romana bir bütün olarak bakıldığında ise her iki kısmı bir araya getiren ortak unsurun Halis Bey olduğu görülmektedir. Yazarın birbirinden ayrı gibi görünen ve bir ansiklopedi olarak göstermek istediği ikinci romanı ne ansiklopedi olarak ne de hikâye kitabı olarak görmek doğru değildir. Yazarın bu bölümleri ayrı birer hikâye olarak kurgulamadığı ortadadır. Bu izlenimi vermiş olsa da romanı bir bütün olarak okumak yerinde olacaktır.

Bıçakçı'nın romanlarını inceleyen araştırmacılar bu eserlerde bir takım ortak konular olduğunu tespit etmişlerdir. Bu konulardan biri roman kişilerinin edebiyatla ilgili olmalarıdır (Zengin, 2021). Diğer eserlerinde farklı şekilde işlenen edebiyat konusu, çalışmamıza temel aldığımız *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* romanındaki iki ana karakterin -Ayşe ve Halis Bey'in- çevirmenlik yapması ile işlenmiştir. Ayrıca Ayşe bireysel olarak edebiyat camiasından övgüler alan bir hikâye kitabı sahibidir. Halis Bey de iyi bir okuyucudur. Ayşe ve Kerem, Halis Bey'in evine ziyarete gittiklerinde salonun bütün duvarlarının ansiklopedilerle kaplı olduğunu görünce şaşırırlar. Buna mukabil Halis Bey ise diğer türdeki kitapların içerideki odalarda olduğunu söyler. Ayşe'nin Halis Bey'i -yazar ve eserin adını vermeden-Elias Canetti'nin meşhur romanı *Körleşme*'deki Profesör Kien'a benzetmesi de kitaptaki önemli ayrıntılardan biridir (Bıçakçı, 2024, s.71). Zeynep Zengin "*Edebiyat ve kitapların Bıçakçı karakterlerinin hayatında bu denli büyük bir yer tutmasının temel nedeni ise onların dünyayı anlama çabaları ve "nasıl yaşamalıym" sorusuna cevap arayışları*" (Zengin, 2021, s.12) olduğunu vurgulamaktadır. Barış

Bıçakçı'nın eserlerinde edebiyatı kurgunun merkezine koymayı özellikle tercih ettiği gerçeği, incelediğimiz *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* romanının omurgasını iki çevirmenin birlikte bir ansiklopedi yazma eylemi özelinde de görölmektedir. Zengin'in yapmış olduğu tespitin bu eylemi de kapsadığı ortadadır. Fakat bir fazla olarak Halis Bey, "dünyayı anlama çabası"nın haricinde, anladığı ve öğrendiği gerçekleri ansiklopedi hâline getirerek başkalarının da bu çabaya ortak olmasını amaçlamaktadır. Denilebilir ki Bıçakçı'nın diğer karakterlerinden farklı olarak edebiyat, Halis Bey karakteri özelinde bireyseli değil toplumun genelini hedeflemektedir.

Umberto Eco ise "*Jerome Bruner gibi psikologlar, günlük deneyimleri normal algılama tarzımızın da bir öykü biçimini aldığını düşünmekte*" (Eco, 2018, s.167) olduğunu söyleyerek sanki Bıçakçı'nın *Dünyaya Yeni Gelen Okular İçin* romanına gönderme yapmaktadır. Zira yazım aşamasında olan ansiklopedi maddelerinde anlatılan tam olarak budur: "Günlük deneyimler" sonucu öğrenilen bilgilerin "öykü biçimi"nde anlatılması (her ne kadar Halis Bey bunların ansiklopedi maddesi olduğunu iddia etse de). Halis Bey'in kızı Işıl'ın ağzından çıkan řu cümle de aslında yazarın romanda anlatmak istediklerinin bir özeti niteliğindedir: "*Babamın ansiklopedisini gündelik hayatın ve sıradan insanların değerini vurgulayan bir eser olarak görüyoruz.*" (Bıçakçı, 2024, s.118).

1.1 Olay Örgüsü

Boş zamanını değerlendirmek için çevirmenlik yapan emekli bir mühendisin (Halis Bey) kendi ansiklopedisini yazması için tuttuğu, aynı çevirmenlik bürosunda kendisi gibi çevirmenlik yapan edebiyat dünyasına yeni girmiş Ayşe etrafında şekillenen *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* romanı okur karşısına iki farklı roman olarak çıkmaktadır. Bir taraftan Ayşe'nin özel hayatından sahnelerin anlatıldığı yaşanan/aktüel zamanda geçen ve Ayşe ile Halis Bey'in birlikte olduğu bir roman, diğer tarafta ise Halis Bey'in geçmişte yaşadıklarından çıkardığı derslerin anlatıldığı ve Ayşe tarafından kaleme alınarak ansiklopedi maddesi gibi takdim edilen ikinci bir roman. Bu ikinci roman için hikâyeler topluluğu demek de mümkün. Zira Ayşe karakteri de yazılan maddelerin ansiklopediden ziyade hikâyelerden olduğunu dile getirmektedir: "*Adı ansiklopedi. Gerçekte öyküler toplumu gibi bir şey.*" (Bıçakçı, 2024, s.93). Bu hikâyeler Halis Bey'in geçmişte tanıdığı insanlar ve onlardan öğrendiklerini içermekte, bir noktada okura Halis Bey'in karakterinin ve düşünce dünyasının nasıl şekillendiği hakkında da ipuçları sunmaktadır. Çünkü Halis Bey ile ilgili verilen bilgiler sınırlıdır. Bütün roman boyunca okur da Ayşe karakteri gibi Halis Bey'in hayatı ve karakteri hakkında pek de bir şey bilmez ve onun ilgili sürekli tahminlerde bulunur:

"Hayatına giren insanlardan bir şeyler öğrenen ansiklopedinin kahramanı bazen çok yaşlı geliyordu Ayşe'ye, bazen de çok genç. Yaşantıların kimisi hemen dün gibiydi kimisi de yıllar önce. (...) Ömrü boyunca dar bir alanda, sınırlarla çevrili bir bölgede yaşamış, gezinmiş olmalıydı Halis Bey. Pek yırtıcı ve saldırgan olmayan ama her şeye rağmen yabani bir hayvan. Bu imge yaşlı adamı iyi anlatıyordu. Yine bu imgeden yola çıkarak Halis Bey'in sınırların, çitlerin dışında bir asıl ülkesinin, yurdunun olduğunu, orada hayatın daha zor, daha karmaşık ve gerçek olduğunu düşünüyordu Ayşe." (2024, s.24-25).

Romanın olay örgüsü tamamen ansiklopedi yazma uğraşı üzerine kurgulanmıştır. İlk roman olarak nitelediğimiz bölüm Ayşe ile Halis Bey'in tanışması ile başlar. Ayşe'nin sadece çevirmen olmayıp aynı zamanda hikâye kitabı yayınlanmış bir yazar olduğunu öğrenen Halis Bey ona şahsi ansiklopedisini yazma projesinden bahseder ve bir iş teklif eder. Ayşe'nin teklifi kabul etmesi ile Halis Bey notlarını tuttuğu defterini Ayşe'ye verir. Ayşe'nin ne hissettiği okur tarafından açıkça anlaşılmamakla birlikte defterin Ayşe üzerinde bıraktığı etkinin olumlu olduğu koku duyusuyla yansıtılmıştır: "*Defterden hoş bir koku yayılıyordu.*" (Bıçakçı, 2024, s.9). İlk roman bu tanışıklık ve projenin hayata geçirilmesi ile

başlarken devamında ikilinin bir araya geldiği sahneler ile Ayşe'nin Kerem veya ailesiyle birlikte geçirdiği zamanlar anlatılmaktadır. Ayşe zaman zaman Halis Bey'in ansiklopedi projesi ile ilgili kendisini sorgulama hâlinde olsa da yine de dürtüsel olarak yazmaya devam eder ve Halis Bey ile olan ilişkisinden memnun olduğunu bir süre sonra fark eder: "[*Halis Bey*] Ayşe'nin binanın önünde kendisini beklemesine hiç şaşırılmamış gibiydi. Önceden tasarlanmamış ama öyle ya da böyle mümkün kılınmış bir görüşme. Bu sessiz anlaşma Ayşe'yi ürpertti. Halis Bey ile ilişkilerinin hayatı daha hoş, daha yaşanır hale getirdiğini hissetti." (Bıçakçı, 2024, s.46). İkinci roman olarak nitelediğimiz kısım ise kurguya göre Ayşe maddeleri yazdıkça ortaya çıkmaktadır. Romanın sonuna doğru ise Halis Bey karakteri vefat eder ama yazar bu sahneyi de Ayşe'ye ve dolayısı ile okura göstermez. Bir gün Ayşe çevirmenlik bürosuna gittiğinde Halis Bey'in kağıda basılmış siyah beyaz fotoğrafını büro sahibinin odasında, duvardaki tabloya asılmış hâlde görünce öğrenir. Bu noktaya kadar ilk romanda Ayşe'nin özel hayatı ile Ayşe ve Halis Bey'in buluşup konuşma sahneleri verilmişken Halis Bey'in ölümü ile Ayşe'nin ansiklopedi yazma işiyle görevlendirilen tek yazarın kendisi olmadığını öğrenmesi ve Halis Bey'in ansiklopedisindeki kalan maddeleri yazma uğraşı verilmektedir. Her ne kadar ilk başta tek yazarın kendi olmaması onu rahatsız etse de zamanla bu gerçeğe alışır ve yazmaya devam eder: "*Ansiklopediyi devam ettirmenin Halis Bey ile vedalaşma olduğunu düşünüyordum.*" (2024, s.108).

Ayşe, Halis Bey'in ölümünden sonra Ankara sokaklarında dolaşırken tesadüfen onun ansiklopedisine giren karakterlere rastlar, bu karakterlerin bulunduğu mekanlarda dolaşır. Ve yine ilginç bir tesadüf olarak Kerem ile birlikte tatil için gittikleri güneydeki bir pansiyonda, Halis Bey'in ansiklopedisine yazdığı ilk maddedeki kadının kumsaldaki taşlara çizdiği taşları bulurlar:

"Hasır şapkasından süzülen ışık uykusunu getirdi. Kendi soluğunu duyuyordu. Sonra duymaz oldu... Kerem'in şaşkınlık nidasıyla uyandı. Kendine geldi, kendine çok uzaklardan gelmiş gibi geldi. Doğrulup baktı. Kerem elindeki birkaç taş Ayşe'ye uzattı. (...) "Halis Bey'in ansiklopedisinden biliyoruz değil mi bunu? diye sordu Kerem, hâlâ şaşkındı. "Bu taşlar o taşlar işte Ayşe!" dedi sonra, kesin bir karar gibi, "O taşlar!" (Bıçakçı, 2024, ss. 130-131).

Bu noktada romanın kendi üzerine kapandığı ve çerçevenin tamamlandığını söylemek de mümkün. Zira ilk romanın son sahnesi ikinci romanın ilk maddesi/sahnesindeki olaya bir gönderme ile tamamlanmıştır.

1.2. Kişi Kadrosu

Barış Bıçakçı'nın eserleri incelendiğinde hepsinde ortak bazı noktaların bulunduğu yukarıda belirtilmişti. Bu ortaklıklardan birisi başkahramanların hemen hepsinin erkek olmasıdır. Fakat incelememize konu olan romanda bu durum değiştirilmiştir. Romanın omurgasını oluşturan çerçeve hikâye/ilk romanda başkişi bir kadın (Ayşe), birlikte ansiklopedi yazdığı karakter/iş arkadaşı ise erkektir (Halis Bey). Ayşe'nin erkek arkadaşı da belirli aralıklarla konuya dâhil olsa da esas diyalog Ayşe ile Halis Bey arasında geçer. Fakat ikinci romanda işler biraz karışır; burada konuşan Ayşe'nin kaleminden Halis Bey'dir ve doğrudan "siz" diyerek isimsiz kişilere hitap eder. Bıçakçı'nın diğer romanlarındaki erkek karakterlerinin içe kapanık ve kırılğan yapıda olmasına mukabil incelediğimiz romanda bu özelliklere sahip tek erkek, fon karakterlerden biri olan Ayşe'nin abisidir. Onun da içe kapanık ve kırılğan olmasının nedeni geçmişte katıldığı bir eylemde başına aldığı darbe sonucu yaşadığı travmadan ileri gelmektedir. Fakat norm/yan karakter olan Halis Bey veya kart karakter olan Ayşe'nin erkek arkadaşı Kerem'in toplum normlarına uygun kişiler olması hasebiyle Bıçakçı'nın diğer romanlarındaki erkek karakterlerden ayrıldıkları söylenebilir.

1.2.1. Baş Kişi

Romanın merkezinde yer alan baş kişi "*sürükleyicidir, olayların kendi etrafında yoğunlaşmasında ve organik bir bütünlük oluşturmasında yani romanın başı sonu belli bir kompozisyon oluşturmasında kaynaştırıcı, çekici, toplayıcı bir rolü vardır*" (Çetin, 2019, s.148-149). *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* romanındaki baş kişi Ayşe'dir. Aslen -tıpkı Barış Bıçakçı'nın kendisi gibi- Adanalıdır. Ailesi Fransa'ya işiçi olarak gitmiştir. Ayşe üniversite yıllarında Ankara'da abisinin yanında kalır ve mezuniyet sonrası da bu şehre yerleşir. Peysaj mimarı olan Ayşe mesleğini hiç yapmamıştır (Bıçakçı, 2024, s.7). Kendisinin de ödüllü bir hikâye kitabı olmasına rağmen çevirmenlik yaparak geçinmekte, ikinci kitabını yazmaktan neredeyse kaçmaktadır. Halis Bey ile tanışması, kendi hikâyelerini yazmasına ve uzun zamandır kaçındığı edebiyat çevirileri yapmasına yani kendi yolunu bulmasına da yardımcı olacaktır. "*Gerçi hayata başkasının gözünden bakmak da değişik, zenginleştirici bir deneyim!*" (2024, s.94). Yengesi Gülnur tarafından yapılan bu yoruma romanın sonunda Ayşe de hak vermiştir: "*Yazwerdim, diye düşündü Ayşe. Ansiklopedi maddeleri yazmak ona bir çeşit kıvraklık kazandırmışa benziyordu.*" (2024, s.129). Ayşe ile başlayan roman yine onunla son bulur. İkinici roman olarak adlandırdığımız ansiklopedi maddelerinde anlatıcı Halis Bey olmasına rağmen kaleme alan Ayşe olduğu için bu bölümler de Ayşe'den bağımsız düşünülemez. Neticede baş kişi için yapılan tanımlamaya uygun olarak Ayşe, romanda "*organik bir bütünlük*" oluşturmaktadır.

1.2.2. Norm/Yan Karakter

Norm/yan karakter için Philip Stevick "*başkahramandan sonra ferdi planda en çok boyutlu olan ve en fazla derinliğe sahip olan kahraman*" (metin alıntısı; Güleriyüz, 2021, s.318) şeklinde bir tanımlama getirmektedir. Bu karakterlerin romanda birden fazla görevi bulunmakla birlikte Güleriyüz'e göre en önemli görevi "*roman başkişisine ayna olmak*" olduğudur: "*Yani roman başkişisinin norm karakter sayesinde noksanları daha iyi yansıtılır. Bu sebepten ötürü oluşan noksanların giderilmesini sağlar ve derinlik kazanmasına yardımcı olur.*" (2021, s.318).

Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin romanında norm karakter Halis Bey'dir. Ayşe gibi çevirmenlik yapan emekli bir elektrik mühendisi olan Halis Bey, Ayşe'ye kendi hayatının ansiklopedisini yazması için iş teklifi etmesiyle romanın olay örgüsünü başlatır. "*(...) Farklı hayatları birbirine bağlamakta epey hünerlisiniz. Benim bu ansiklopedi de bir bakıma yaşadıklarımı birbirine teyelleme çabası.*" Bir an duraksadı, sonra "*Ama tabii asıl terziliği ölüm yapacak,*" (Bıçakçı, 2024, s.9) demektedir Halis Bey, Ayşe'ye ansiklopedi projesini açıklarken. Anton Çehov'un řu veciz sözü meşhurdur: "*Eğer ilk sahnede duvarda bir silah asılıysa, oyunun sonunda mutlaka patlar.*" "Çehov'un tüfeği" olarak anılan bu kural hatıra getirilecek olursa daha romanın başında Halis Bey karakterinin kaderi okura hissettirilmektedir.

Ayşe, ansiklopedi maddelerini "siz" diye hitap ederek yazmasının nedenini sorduğunda Halis Bey "*mesafeli olmak istediğini*" belirtir ve ekler: "*Öğrenmek için, gerçekten öğrenmek için bir mesafe gerekir.*" (2024, s.24). Halis Bey ile Ayşe arasındaki mesafenin sebebinin bu olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Ayşe'nin bir noktada Halis Bey'in öğrencisi olması ve romanın sonunda onun da işvereninden bir şeyler öğrenmesi bu durumu desteklemekte, aynı zamanda da norm karakter olan Halis Bey'in işlevini yerine getirdiğini kanıtlamaktadır. Yine de Ayşe, öğrenme sürecinin bitmediğini hissetmektedir. Huzursuzluk hâli bu durumu teyit eder: "*Kendi kendine, herhangi biri olmayı sizden öğrendim Halis Bey, dedi. Biricik olmadığımı sizden öğrendim. Uyuyamadı. Huzursuzdu. Yatakta döndü durdu. Sabah karşı, demek ki henüz hiçbir şey öğrenememişim diye düşündü.*" (2024, s.120).

1.2.3. Kart Karakterler

"Kart karakter" terimi; tek boyutlu ve değişime kapalı karakterleri anlatmak için kullanılmaktadır. Bu karakterler başkışilerin "*gelişimlerini engelleyen güç*" olarak kabul edilmekte (Güleryüz, 2021, s.318) ve olay örgüsünde çatışma unsuru olarak kullanılmaktadırlar. *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* romanında, başlıca iki karakter olan Ayşe ve Halis Bey'in haricinde romanda bir görünüp bir kaybolan üçüncü bir karakter daha vardır: Kerem. Romandaki *kart karakter* olan Ayşe'nin erkek arkadaşı Kerem İstanbul'a taşınmış ama Ankara'ya geri dönüp kendine ait bir mimarlık ofisi açarak Ayşe ile evlenme planları yapar. Ayşe'nin Halis Bey'in ansiklopedisini yazma uğraşına girdiği dönemde gerek onunla Halis Bey ve kaleme alınan ansiklopedisi hakkında gerekse de Ayşe'nin hikâye kitabı üzerine çıkmış bir yazı hakkında tartışmalara girmesi (Bıçakçı, 2024, s.92-93) romanda bir çatışma unsuru olarak görevlendirildiğinin göstergesidir. Üstelik Ayşe ile yaşadığı çatışmanın haricinde Halis Bey'in ansiklopedi oluşturma çabasını da kıyasıya eleştirir:

"Kerem okumayı bitirince büyük bir ciddiyetle, "Siyasal olanı bir süslemeye, bir tür yüzeye dönüştüren, öyle gösteren bir tavır var bu okuduklarımda," dedi. (...) "Asıl olana ulaşmak istiyorsanız yüzeydeki tarihsel, toplumsal gerçekleri kazıyın, diyor sanki. Saçma! Bunları zamanında, on dokuzuncu yüzyılda Baudelaire yazmış olsaydı, okur, başımın üzerine koyardım." (2024, s.61).

Aynı zamanda roman boyunca Ayşe ile Halis Bey'in ansiklopedi yazma projesi hakkında ne zaman konuşmaya başlasa, ona bu işten vazgeçmesi ve kendi hikâyelerine odaklanmasını nasihat ederek aslında kart karakterin "*başkışinin gelişimini önleme*" vazifesini yerine getirdiği de açıkça görülmektedir: "*Ayşe sakın sakın dinledi. "Yani, bırak bu işi, diyorsun, öyle mi?" [Kerem:] "Başımdan beri bunu söylüyorum."* (2024, s.62).

1.2.4. Fon karakterler

Fon karakterler; romandaki olay örgüsünün devam etmesi için kullanılmakta olup derinlik içermeyen yapılarıyla dekoratif bir işleve sahiptirler. *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin*'nin çerçeve hikâyesi olan ilk romanda yer alan fon karakterlerinin en önemlilerinden biri çeviri bürosunun sahibidir. Kendisi hakkında Ayşe ve Halis Bey arasında geçen diyalogdan şişman ve sesinin kısık olması dışında bir bilgi yer almaz. Buna karşılık; Ayşe ve Halis Bey'in bir araya gelmesini sağlayan ortak noktanın (çeviri bürosu) sahibi olarak maaşlarını vermek ve Halis Bey'in vefat haberini bildirmek için romanda yer aldığı görülmektedir. Yine bir başka fon karakter örneği Ayşe'nin abisi ve yengesi Gülnur'dur. Romanda sadece bir kez yer alırlar. Haklarında Ayşe'nin anlattığı bir hikâye dışında başka bir bilgi yer almaz. Onlar da Kerem gibi ansiklopedi projesi hakkında farklı fikirlerin görünür olması amacıyla romana yerleştirilmişlerdir.

İkinci roman olarak adlandırdığımız ansiklopedi maddelerindeki kişiler de fon karakter konumundadır. İsimleri belli olmamakla ve her kişi sadece kendileri ile ilgili maddede görünmekle birlikte Halis Bey'in hayata bakışını değiştiren olayların kahramanlarıdır. Bu karakterler, günlük hayatta karşımıza çıkabilecek sıradan insanlardır. Halis Bey her maddenin sonunda o karakterden öğrendiği hayat gerçeklerini açıklamaktadır.

1.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Bakış açısı terimi için farklı araştırmacılar birbirlerinin benzeri tanımlamalar yapmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse bakış açısı; olay örgüsünde kullanılan zaman, mekân, kişi kadrosu gibi materyallerin kim tarafından kime nakledildiğinin cevabıdır. Yapılan tanımlar içerisinde bu terim için

Mehmet Tekin'in yapmış olduğu "salt bir yöntem olmanın çok ötesinde, romanın kaderini tayin eden kapsamlı bir uygulamaya" (Tekin, 2018, s.52) olduğu vurgusu, incelediğimiz romanda da önemli bir noktayı işaret etmektedir. *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* romanı, çerçeve hikâye tekniği ile yani birbirinden hem bağımsız hem de bir şekilde ilişkili iki romandan oluştuğu için doğal olarak bu eserde iki tür anlatım yani iki tür bakış açısı mevcuttur. Çerçeve hikâye tanrısal bakış açısıyla yani her şeye hakim, her konuyu bilen bir dış ses tarafından/3. şahıs ağızdan anlatılırken, ansiklopedi maddeleri kahraman-anlatıcı bakış açısıyla 1. şahıs (Halis Bey'in) ağızdan, doğrudan ders alınan kişiye hitap edilerek verilmektedir. Bu konu hakkında ilk romanda Ayşe ve Halis Bey arasında geçen diyalog, her iki romandaki bakış açılarının görölmesi açısından dikkate değer: "*Halis Bey yeni yazdığı maddeler hakkında bir şey söylemeden Ayşe konuya girdi: "Böyle hep 'siz' diye mi yazacağız?" (...) [Halis Bey:] "Ben onlara siz diye hitap etmek, mesafeli olmak istiyorum," dedi Halis Bey. "Öğrenmek için, gerçekten öğrenmek için bir mesafe gerekir."*" (Bıçakçı, 2024, s.23-24).

1.4. Zaman

Eser çerçeve hikâye/ilk roman ile başlamaktadır. Çerçeve hikâyenin bütün bölümlerinde aktüel/yaşanan zaman söz konusudur. Daha sonra ikinci roman olarak adlandırdığımız ansiklopedi maddelerinde Ayşe'nin kaleminden Halis Bey'in notları esas alınarak geçmişte yaşananlardan çıkarılan derslere yer verilir. Fakat bu yaşananların yakın mı yoksa uzak bir tarihte mi gerçekleştiği romanda belirtilmemektedir. Ayşe karakterinin de bu konuda belirsizlik yaşadığı görölmektedir: "*Yaşantıların kimisi hemen dün gibiydi kimisi de yıllar önce.*" (Bıçakçı, 2024, s.24). Romanın aktüel zamanı/birinci kitap düz bir çizgide ilerlerken, aralara yerleştirilen ansiklopedi maddeleri/hikâyeler/ikinci roman bu düz çizgideki zamanı belirli aralıklarla keser. Bu durum okura geçmiş ve yaşanan zamanın i ie geçtiği gibi bir görünümler sunar. Romanın sonunda ansiklopedi maddelerindeki/ikinci romandaki kişiiler ve mekanlara rastlanması (kahvede satranç maçı yapan iki adam, İzmir caddesinde açılan dönerci ve Ayşe ile konuşan kadın, parktaki ördekler, pansiyondaki yaşlı Alman çift, deniz kıyısındaki boyanmış taşlar) ise i içe geçme durumunu pekiştirir.

1.5. Mekân

Barış Bıçakçı eserlerinin dikkate değer özelliklerinden birisinin mekân olarak Ankara'nın seçilmesi olduğu yukarıda belirtilmişti (Pervane, 2015; Eliuz, 2017). Hatta denilebilir ki Barış Bıçakçı bir Ankara yazarıdır. *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin*'de de ana mekân Ankara'dır. Roman boyunca şehir - Güney'de bir sahil kasabasına ve Adana'da bir yayla evine gidilen bölümler hariç- atmosfer oluşturan bir sahne vazifesi görür. Yazarın, diğer romanlarında olduğu gibi incelediğimiz romanda da kişiiler Ankara'nın çeşitli semtlerinde, sokaklarında ve parklarında dolaşır. Ayşe'nin geçtiği sokaklar isimleriyle romanda açıkça belirtilir: "*Kendi kendine konuşarak Esat Dörtüyl'dan aşağı yürüdü Ayşe. (...) Kolej'e geldiğini fark edince şaşırdı. Kurtuluş Parkı'na girecekken vazgeçti. Ayak bileğini kırmış bir arkadaşını ziyaret etmek için aniden Eryaman'a gitmeye karar verdi. Ne zamandır erteliyordu. Kızılay'dan metroye bindi.*" (Bıçakçı, 2024, s.119).

1.6. Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin Romanında Laytmotif Tekniği

Müzik eleştirisinde kullanılan ve buradan edebiyata geçen *Laytmotif* terimi "*bir edebî eserin içerisinde eserin temasına işaret edecek veya bu temayı güçlendirecek ve eserin bütünlüğünü sağlayacak şekilde tekrarlanan bir ifade kalıbı, imaj, sembol veya durum*" (Huyugüzel, 2019, s.285) olarak tanımlanmıştır. İncelememize konu olan romanda çerçeve hikâye tekniğinin haricinde en fazla dikkat

çeken laytmotif tekniğidir. İkinci romanı oluşturan ansiklopedi maddeleri/hikâyelerin biçimine bakıldığında, her madde ya başlarken ya da bitiminde Halis Bey'in "sizden ... öğrendim" şeklindeki cümlesi öne çıkmaktadır. Bu cümle kalıbının bütün maddelerde yer almış olması onun önemli bir laytmotif olarak kullanıldığını göstermektedir: "*İyiliğin şehrin karanlık ve soğuk sokaklarında titrek bir mum alevi gibi dolaştığını sizden öğrendim*" (Bıçakçı, 2024, s.95); "*Vaatler bitince ürkütücü bir müsamereye dönüyor hayat. Bunu sizden öğrendim*" (2024, s.85); "*Aşkın deneyime dayanmayan bilgelik olduğunu sizden öğrendim*" (2024, s.79). Nitekim çerçeve hikâye/ilk romanda da Halis Bey'in ölümünden sonra Ayşe'nin bu cümle kalıbı ile Halis Bey'i yad ettiği görülmektedir: "*Kendi kendine, herhangi biri olmayı sizden öğrendim Halis Bey, dedi. Biricik olmadığımı sizden öğrendim.*" (2024, s.120). Dikkati çeken bir başka nokta ise bu laytmotiflerin her birinin aynı zamanda birer aforizma da olmalarıdır. Daha önce de belirtildiği üzere Bıçakçı'nın aforizma karşıtı bir tavrı olmasına rağmen eserlerinde kullanmaktan çekinmediği ortadadır. Fakat incelenen romanda bu aforizmaları laytmotif olarak kullanması bağımsız hikâyeler bütünü gibi duran ansiklopedi maddelerini çerçeve hikâyeye bağlama açısından kurguya bütünlük kazandırdığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Sonuç

Doğu tahkiye geleneğinin bir ürünü olan çerçeve hikâye tekniği modern türlerin ortaya çıkışından sonra bu türler içerisinde de yaşamaya devam etmiş, çok sesli yapısıyla varlığını günümüze kadar taşımıştır. Barış Bıçakçı'nın *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* (2024) adlı romanı bu tekniğin çağdaş Türk edebiyatındaki örneklerinden biridir. Gündelik hayatın içinde saklı kalan detayları anlamlı bir okumaya dönüştüren fakat kendi isteği ile biyografisi hakkında bilgi vermeyen yazar Barış Bıçakçı, eserlerini yazar merkezli okumalara kapatmış, mecburî olarak eser merkezli incelemenin önünü açmıştır. Bu sebeple çalışmamızda *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* romanı yazarından bağımsız olarak ele alınıp incelenmiştir. Romanda; bir taraftan devam eden çerçeve hikâyenin (norm karakter Halis Bey tarafından baş kişi Ayşe'ye verilen ansiklopedi yazma işi ve Ayşe'nin etrafındaki olaylar) içerisinde, sipariş edilmiş ansiklopedinin maddeleri de bireysel hikâyeler olarak sunulmaktadır. Bu hikâyeler her ne kadar birbirinden ve çerçeve hikâyeden bağımsız gibi dursa da aslında roman bir bütün olarak ele alındığında gerek çerçeve hikâye olsun gerekse de ansiklopedi maddeleri aslında hepsi birbirinden bağımsız okunamayacak kadar birbirine bağlı bir yapıda buldukları görülmektedir. Çerçeve hikâyedeki kişi kadrosu, zaman ve mekân unsurlarının yanı sıra bilinçli olarak kullanılan *laytmotif* tekniği de içerideki küçük hikâyeleri birbirine ve ana hikâyeye bağlamada tutkal vazifesi görmektedir. Çalışmamız ile *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin* romanına çok katmanlı ve çok sesli bir görünüm sunan çerçeve hikâye ve *laytmotif* tekniklerinin kullanılarak eserde anlamlı bir bütünlük oluşturulduğu ve sağlam bir yapının meydana getirildiği görülmektedir.

Kaynakça

- Bıçakçı, B. (2024). *Dünyaya Yeni Gelen Okurlar İçin*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çetin, N. (2019). *Roman Çözümleme Yöntemi*. İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Eco, U. (2018). *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*. İstanbul: Can Yayınları.
- Eliuz, Ü. (2017). Bütün Kapıları Ankara'ya Açılan Yazar: Barış Bıçakçı. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 131-138.
- Güleryüz, N. (2021). Roman Unsurlarında 'Karakter'. *Journal of Social And Humanities Science Research*, 8(66), 316-321.
- Huyugüzel, Ö. F. (2019). *Eleştiri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Nakıboğlu, G. (2016). Çerçeve Hikâye Olarak Taaşşuk-ı Tal'at ve Fitnat. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 382-398.
- Pervane, E. (2015). *Çağdaş Dönem Yazarlarından Barış Bıçakçı, Emrah Serbes ve Sezgin Kaymaz'ın Romanlarında Ankara İmgesi*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal veri tabanından elde edildi (Tez No: 393524).
- Sağlamel, N. (2014). *Barış Bıçakçı'nın Anlatılarında Yapı ve İzlek*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal veri tabanından elde edildi (Tez No: 363312).
- Tatlı, M. (2020). *Barış Bıçakçı'nın Romanlarında Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik İnşası*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal veri tabanından elde edildi (Tez No: 646658).
- Tekin, M. (2018). *Roman Sanatı 1-Romanın Unsurları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Zengin, Z. (2021). "Barış Bıçakçı Edebiyatında Kitaplar Arası İlişkiler", *Türk Edebiyatında Kitap Kütüphane ve Okuma Kültürü* (Ed. Mehlika Karagözoğlu Aslıyüksek). Ankara: Hece Yayınları.